

NR. 1 FEBRUAR 2024,
32. ÅRGANG

Museumsglimt

Medlemsblad for Lillehammer Museums Venner

ENGASJERT MINISTER: Lillehammer Museum jobber videre med planen om kunsthall under Stortorget, og i februar kom kulturminister Lubna Jaffery på besøk. Ministeren ble både engasjert og begeistret for museets planer. Møt henne inne i bladet. (Foto: Jørgen Skaug)

MEDLEMSKAP LMV 2024

Lillehammer Museums Venner omfatter alle de seks museene i Stiftelsen Lillehammer Museum:

Maihaugen
Lillehammer Kunstmuseum
Bjerkebæk
Aulestad
Norges Olympiske Museum
Norges Postmuseum

Medlemmer med betalt årskort og medlemskap i LMV har fri adgang til alle disse museene et helt år regnet fra datoen de kjøpte medlemskapet. Alle med registrert e-postadresse får også direkte invitasjon til spesialarrangement og venneturen. Videre får du Museumsglimt tilsendt tre ganger pr. år, 10 % rabatt i museumsbutikkene og 20 % rabatt på billetter til Riksteateret i Maihaugsalen.

Medlemskapet gir også fri adgang for én person til en rekke andre museer i Norge og resten av Norden.

Mer informasjon finner du på:
lillehammermuseum.no/venneforening

PRISER ÅRSKORT 2024:

Voksen ..... kr 760

Familie* ..... kr 1200

Ung 16–25 år / Student ..... kr 300

*To voksne med barn/unge t.o.m. 25 år.

Barn 0–5 år har gratis inngang.

Lillehammer
Museums Venner

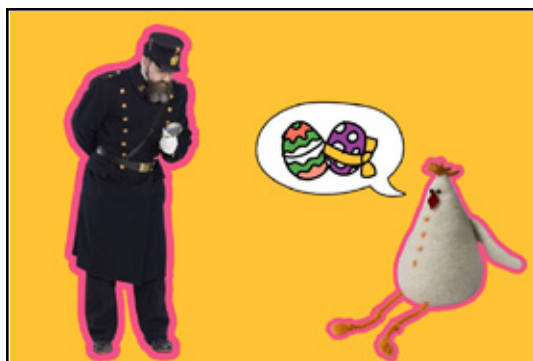

Maihaugvn. 1, 2609 Lillehammer
Bankgiro 2000.05.17608
Informasjon 6128 8900
E-post: venner@lillehammermuseum.no

Redaktør: Tore Feiring
Grafisk produksjon: Dialecta
Forsidefoto: Jørgen Skaug

INNHOOLD

Lederen	3
Bli med på dugnad og slåttedag i dikterhagene	3
Et lite skritt nærmere kunsthall under Stortorget	4
Krevende vedlikehold av bygningssamlingene	6
Det forskes i Lillehammer Museum	9
Styreleder med bred erfaring	12
Barnas vinterdag	15
Nå skjer det noe med Melbyloftet	19
DigitaltMuseum.no	22
Fruen til Aulestad	24
– Nesten som å komme hjem	26
Pariserkattene på Aulestad	28

Fra 23. mars til 30. mars Hver dag i påsken

Eggene som forsvant - påskekrim for barn

**Bli med på en spennende rebus og
løs eggmysteriet i utstillingene.**

Hønemor er fortvilet! Hun kommer tilbake til redekassen sin etter en liten spasertur og se! Redet er tomt! Hvem kan tyven være? Hvem kan hjelpe hønemor?

Politimester Larsen tar saken, men han trenger gode assistenter som kan hjelpe til i etterforskningen.

Bli med og løs mysteriet med eggene som har forsvunnet et eller annet sted i utstillingene inne på Maihaugen.

Passer for barn fra cirka 5 år.
Overraskelse til alle barn som prøver seg på å løse mysteriet.

Lokalt fundament

Tore Feiring

Stiftelsen Lillehammer Museum (SLM) har fått ny styreleder, Tove Linnea Brandvik. Hun bor i Bergen, er født i Levanger og vokst opp på Helgelandskysten. Ikke noe galt i det, men disse stedene ligger langt unna Innlandet generelt og Lillehammer spesielt.

Administrerende direktør Audun Eckhoff bor i Oslo og pendler tidvis til Lillehammer og har også liten lokal forankring.

Min mening er ikke å kritisere dette eller mene at administrerende direktør eller styreleder ikke er kapable fordi de bor utenbys. Heller ingen som helst grunn til å mene at det gjøres en dårlig jobb. Tvert i mot er min og manges mening det motsatte, at det gjøres en god og framtidsrettet jobb fra toppledelsens side.

Ta kunsthallen under Stortorget for eksempel. Det har kommet mange sterke meninger i mot prosjektet, og noen heiarop her og der også. Undertegnede er en av dem som roper et høyt heia. Det er virkelig noe som vil tjene Lillehammer som interessant turistmål i generasjoner framover. Det er mange av de som besøker byen og distriktet som ikke er så interessert i hoppbakker og gammel OL-moro.

Men tilbake til der jeg begynte; For å sette det litt på spissen, så er SLM fjernstyrt fra hovedstad Øst og hovedstad Vest. Og nok en gang, det fungerer helt utmerket. Likevel er lokal kunnskap og engasjement essensielt. Gausdøler, lillehamringer øyværinger og biringer er et viktig fundament for museenes dialog med brukerne, altså publikum. Her er venneforeningene særdeles viktige, med sin kontaktflate og lokale entusiasme. Gledelig er det derfor at Aulestad har fått tilbake sin venneforening, som har ligget nede noen år.

Vi i Lillehammer Museums Venner og redaksjonen i Museumsglimt håper du finner mye lesbart i denne første utgaven i 2024, og ønsker samtidig SLMs nye styreleder, det nye styret og «nye» Aulestads Venner velkommen! ■

Bli med på dugnad og slåttedag i dikterhagene

Tekst: Bjørg Owren

Liker du hagearbeid og dugnad? Da kan du notere at det blir dugnad Og slåttedag i hagen både på Bjerkebæk og Aulestad til våren og sommeren, og her trengs frivillige.

– Det blir dugnad i hagene til Sigrid Undset og Karoline og Bjørnstjerne Bjørnson i mai, og der trenger vi gode hjelpere, sier Kristin Brandtsegg Johansen som er konservator ved begge kunstnerhjemmene.

– Akkurat når det blir, er avhengig av hvor lenge snøen blir liggende. Men følg med på Facebook, der kommer beskjed og mulighet for å melde seg på. Det kommer info på Fb-siden til Sigrid Undset-selskapet og Aulestads venner. Vi vil også sende info til venneforeningen LMV, sier hun. ■

HAGEDUGNAD: Så snart snøen er borte, blir det dugnad i hagene på Bjerkebæk og Aulestad. Følg med på Facebook og meld deg på. (Foto: Kristin Brandtsegg Johansen)

Et lite skritt nærmere kunsthall under Stortorget

Kulturminister Lubna Jaffery var svært begeistret for planene om kunsthall under Stortorget, da hun besøkte Lillehammer i slutten av februar. Hun møtte både ordfører, styreleder og administrerende direktør for Lillehammer Museum og direktøren for kunstmuseet og fikk kunnskap og innsikt i prosjektet. Det var åpenbart et godt møte, og hun syntes det er all grunn til at Lillehammers innbyggere og museets venner også skal la seg begeistre.

Tekst: Bjørg Owren

– Lillehammer kan bli et av de museene som tar imot store internasjonale utstillinger, og være med å sette Norge og Lillehammer på kartet. Det vil også gi vennene av kunstmuseet anledning til å se enda mer god kunst. Jeg har fått forklart at lokalene er veldig begrenset, og mangler muligheter for å vise store format. Når man får dette på plass, får man se mer kunst – både av det som ligger i samlingen og gjestevenninger.

Kulturministeren mente også at prosjektet er viktig i forhold til nærings- og stedsutvikling.

– Når du kommer til Lillehammer som vestlending, er det et par ting du får beskjed om å besøke. Det er Kunstmuseet, og så er det Maihaugen selvfølgelig. Kunstmuseet blir sett på som et av de flotte stedene som må besøkes. Det skaper identitet og stolthet. Og så er kunsthallformidling en del av samtiden vår. Den reflek-

PÅ BEFARING: Dagens program ble avsluttet med en befaring på Stortorget.

Fra venstre: administrerende direktør Audun Eckhoff, styreleder Tove Linnea Brandvik, direktør Nils Ohlsen, kulturminister Lubna Jaffery, statssekretær Even Aleksander Hagen og ordfører Hans Olav Sundfør i en engasjert samtale om muligheter. (Foto: Jørgen Skaug)

terer historien vår, den reflekterer fortid, nåtid og framtid. Så det er veldig viktig.

Den entusiastiske ministeren pekte på at museets plassering er et pre, og omtalte torget som selve indrefiletet i byen. Etter hennes mening ville det være synd å bruke den til parkeringsplass.

– En ny kunsthall her vil medføre en stor byutvikling av Lillehammer.

Lillehammer kunstmuseum er umoderne

Jaffery mener en modernisering av Lillehammer Kunstmuseum er viktig, både for byen og for landet.

– Lillehammer er en viktig del av aksene der man formidler det visuelle og det kunstfaglige. Vi har Bergen, Kristiansand og Oslo. Så er det Lillehammer, der en mangler tilstrekkelig gode fasiliteter for å være et moderne kunstmuseum. Tromsø er også en del av denne aksene, der holder de på med noe av de samme tankene som her. Så dette er en del av oppgraderingen man har hatt på det visuelle feltet i Norge de siste årene.

Må spille på lag med byen

Så et museum er ikke noe statisk en skal hegne om?

– Tradisjonelt har museum vært et sted som hegner om fortiden, der vi går, ser og så går ut igjen. Det vi ser er at et moderne museum er med å spille på lag med byens befolkning eller gjestene sine. Vi ser hvordan enkelte bygg kommuniserer masse med hvordan de ser ut. At musene også snakker til befolkningen, er en viktig del av moderne museumsformidling.

Hva med dialogen mellom de som planlegger prosjektet og byens befolkning?

– Tror dialog er viktig. Tror det er viktig at dette er forankret hos byens befolkning, og at byens befolkning er med. Det kommer til å koste en del penger, så det er viktig at man er med på prioriteringene. Det betyr at man må prioritere penger til kultur her i Lillehammer. Det er noe politikerne her må ta på stort alvor.

– Kanskje også venneforeningen? Dere har jo mange medlemmer! Dette skal ikke være noe som kunstmuseet skal holde på med alene. Dette skal være noe hele byen har lyst til å være med på.

Søker om penger i 2026

Byggingen av den nye kunsthallen skal etter planen være et spleiselag mellom staten, fylkeskommunen og kommunen. Partene er enige om å skynde seg langsomt, og det er først for 2026 at det er aktuelt å søke om midler.

– Det har vært et godt møte, og bereder grunnen for en videre søknad om midler, kommenterte administrerende direktør Audun Eckhoff etter møtet. ■

TIDLIGST 2026: Kulturminister Lubna Jaffery var positiv til planene om modernisering av kunstmuseet, men kan tidligst love penger til prosjektet i 2026. I tillegg til midler fra statskassen er det fylkeskommunen og Lillehammer kommune som må med på spleiselaget. (Foto: Jørgen Skaug)

Krevende vedlikehold av bygningssamlingene

Bygningssamlingene på Maihaugen består av hele 203 antikvariske bygninger, der åtte av disse er fredet. I Museet inngår også 5 bygninger på Aulestad og 5 bygninger på Bjerkebak, som alle er fredet.

Tekst og foto Jørgen Skaug

AVDELINGSLEDER: Kjell Marius Mathisen er avdelingsleder for kulturhistorisk avdeling ved Stiftelsen Lillehammer Museum, og har ansvaret for vedlikehold av museets bygningssamlinger.

Museumsglimt har avlagt et besøk hos Kjell Marius Mathisen, avdelingsleder for kulturhistorisk avdeling, for å høre litt om status og utfordringer knyttet til vedlikeholdet av Museets mange bygninger.

– Vi legger vekt på forebyggende vedlikehold for å stanse forfallet ved tiltak som gjør at bygningen kan stå uten forverring av tilstand. Dette løser vi med takrenner, varatak, terrengjusteringer, hogst og fjerning av vegetasjon. Poenget er å hindre utvikling av skader på bygningskroppen, det originale materialet. Tette tak er den viktigste forutsetning for å unngå utvikling av nye skader, sier Kjell Marius Mathisen.

Museet har 8 faste museumshåndverkere, som står for mesteparten av vedlikeholdsarbeidet. Alt vedlikeholdsarbeid utføres etter antikvariske føringer, der minst mulig originalt materiale skal skiftes ut. Eksterne firma leies inn til større arbeider der dette er mulig, og da gjerne finansiert med prosjektmidler.

Museets bygningsmasse er inndelt i roder der alle museumshåndverkerne har ansvaret for hver sin rode, samt et delansvar i en annen rode. Rodearbeidet er viktig, for å kartlegge tilstanden på husene og følge med på vedlikeholdsbehovet til enhver tid. Alle bygninger etterses årlig, og mindre forebyggende arbeid utføres. Noen hus trenger nye takrenner, som er viktige tiltak for å hindre sprutskader fra vanddrypp. Sommeren 2023 var spesielt krevende vedlikeholdsmessig med ekstrem nedbør, som avdekket flere nye taklekkasjer.

VANNDRYPP: Takrenner er viktig i vedlikehold av den antikvariske bygnings-massen for å hindre fuktskader fra vanndrypp. Takrenner var imidlertid ikke vanlig da husa ble bygd.

FRA LOM: Ødelagte tømmerstokker må skiftes ut i Dagsgardloftet. Museumshåndverker Henning Svensrud har vært i Lom og håndplukket tømmerstokker til dette prosjektet, tettvokste og fri for skader fra hogst- og barkemaskiner. Opprinnelig var Dagsgardloftet tømret med rundstokker både innvendig og utvendig. Innvendig ble imidlertid stokkene flat-teljet på 16–1700-tallet. Det nye stokkene som nå settes inn er rundstokk, slik de opprinnelig var på 1200-tallet.

I Museets arbeide med bygningsvern er tre stikkord sentrale; forvaltning, forskning og formidling. Avdelingen deltok i fjor i to forskningsprosjekt med bygningsvern som tema, som både ga god kompetanseheving internt og en nyttig kobling til eksterne fagmiljø. I hverdagen formidler håndverkerne sin kompetanse

til museets besøkende, og gjennom seminarer i konkrete prosjekt med andre håndverkere gjennom museumsnettverket og med studenter innen bygningsvern ved NTNU. Større vedlikeholdsarbeid av museets bygningsmasse er nedfelt i en langtidsplan. Siste år har det vært særlig reparasjon av Dagsgardloftet ved

SEMINAR MIDDELALDERLAFT: Laftemetoden som benyttes ved restaurering av Dagsgardloftet er middelalderlaft. Denne laftemetoden er så spesiell at Maihaugen, sammen med Norsk håndverksinstitutt og museumsnettverk for tradisjonshåndverk, arrangerte et todagers seminar på Maihaugen sist vinter om middelalderlaft i tilknytning av dette prosjektet. Museumshåndverker Henning Svensrud forklarer her lafteknuten som benyttes i dette prosjektet for avdelingsleder Kjell Marius Mathisen til høyre og museums-håndveker Tom Egil Engen til venstre.

Isum-kapellet som har vært i fokus. Dette huset ble flyttet fra Dagsgard i Skjåk til Maihaugen i 1909. Gjennom analyser av tømmeret er sannsynlig byggeår fastsatt til 1256. Dette loftet er ved siden av Garmokirka det eldste huset på Maihaugen og er fredet. Dagsgardloftet var sterkt skadet da det kom til Maihaugen i 1909, og settes nå i stand med midler (ca. 800.000 kroner) fra Riksantikvaren via Fylkeskommunen. ■

TILESPOR: Museumshåndverker Tom Egil Engen hogger her ut tilespor i en av de nye tømmerstokkene ved restaurering av Dagsgardloftet.

Det forskes i Lillehammer Museum

De fleste av oss tenker at et museum er et sted for opplevelse av gamle hus, gjenstander og kunst. At museene også driver kunnskapsutvikling og forskning er ikke like opplagt.

Tekst: Bjørg Owren

YRENDE LIV: Når snøen ligger tung over Maihaugen og hovedkvarteret til Lillehammer Museum ser ut som hele anlegget dør, men det er utenpå. Inne er det et yrende liv – det tenkes mange nye tanker; forskning og utvikling av ny kunnskap har blitt en viktig del av et moderne museums samfunnsoppdrag. Og Lillehammer museum har et godt nivå på sitt arbeid. Museet samarbeider med en rekke andre museer, universitet og høyskoler om ulike prosjekter innen kunsthistorie, kulturhistorie og konservering. I forbindelse med utstillinger skjer også mye kunnskaping og utforskning. (Foto-Bjørg Owren)

I de seks museene i Lillehammer Museum foregår det forskning og utvikling av ny kunnskap på mange plan. Mens sommeren er toppsesong for publikum, er det et yrende tanke- og utviklingsliv blant de ansatte gjennom hele året. Museumsglimt ble nysgjerrig på denne delen av museets virksomhet etter at vi oppdaget SLMs forskningsplan på nettet. Den er for perioden 2022–2025, og siden det er nytt år og planperioden går mot slutten ville vi høre litt mer om dette arbeidet.

– Det forskes på kunsthistorie, kulturhistorie og på konservering. Museets medarbeidere bidrar med artikler og katalogtekster, og deltar i eksterne forskningsnettverk. Forskningen publiseres som fagfellevurderte artikler og andre fagartikler, forteller administrerende direktør Audun Eckhoff.

Museet har to ansatte med doktorgrad, og en PHD-stipendiat. Det er konservatorene som utgjør det vitenskapelige personalet. SLM har åtte konservatorer med autorisasjon fra Norges Museumsforbund og to førstekonservatorer.

NY KUNNSKAP: Fargerike flagg hilser publikum velkommen og ikke minst velkommen tilbake. Et museum er ikke bare et sted vi besøker for å se hus, kunst eller gjenstander. Vi møter også ny kunnskap og får innsikt i aktuelle tema. (Foto: Bjørg Owren)

Hvert år rapporterer museet til Kulturdirektoratet om planer, mål og aktiviteter. Og i direktoratets museumsvurdering for 2022 ble SLMs forsknings- og utviklingsarbeid vurdert som tilfredsstillende. For 2022 rapporterte museet at det var gitt ut to bøker, publisert fire fagfellevurderte artikler og 12 populærvitenskapelige artikler. Deltagelse i seks formaliserte FoU-samarbeid og syv faglige museumsnettverk.

– Vi har et godt nivå og omfang på våre publikasjoner.

Aktiviteter i 2023

Oversikten over for 2023 er ikke utarbeidet enda. Men når vi spør om forskningsarbeidet i 2023, framhever han spesielt nettverkssamarbeidene.

– Konferansen «Ei framtid for setra?» var et av forskningsnettverkene museet deltok i i fjor. Konferansen var en del av det treårige museumsprogrammet «Eit skigardsdele», som er et samarbeidsprosjekt mellom Lillehammer museum, Valdresmusea, Randsfjordmuseet og Norsk seterkultur, og med finansiering fra Norsk kulturråd. Prosjektet dreier seg om konfliktene mellom hyttebygging og utmark, om seterminner og beitepress. Prosjektet skal resultere i en rekke fagfellevurderte artikler og har faglig veiledning fra Universitetet i Oslo.

– Maihaugen deltar også i samarbeidsprosjektene «FoodLessons» om innlandets kulinariske arv, «rurAllure» et EU-prosjekt om pilegrimsruter og «Gift i bygningsvernet» om pesticider på antikvariske bygninger.

Prosjektet «Food Lessons» dreier seg blant annet om hvordan en revitalisering av vår kulinariske arv kan brukes i næringsutvikling og verdiskapning. «Gift i bygningsvernet» er et samarbeid med Norsk Folkemuseum. Det dreier seg om de mange giftige stoffene som har vært brukt i arbeidet med beskyttelse av gamle bygninger, dessverre med mange skadelige virkninger. Prosjektet er åpenbart svært relevant for Maihaugen.

NYE MÅL: *Administrerende direktør Audun Eckhoff er fornøyd med kunnskapsaktivitetene i 2023 og varsler at målformuleringene skal bli mer spesifikke når planen rulleres. Det vil gjøre det lettere å vurdere om målene nås.*

Alle disse samarbeidsprosjektene bidrar til å utvikle og formidle ny kunnskap innenfor sine felt.

– Ellers vil jeg nevne museets PhD-stipendiat Sebastian Kühn, som arbeider med en avhandling om IOCs kulturarbeid. Kühns doktorgradstipend er et spleiselag mellom Høgskolen og museet, og naturligvis høyst relevant for Norges Olympiske Museum. Direktør Nils Ohlsen ved Lillehammer Kunstmuseum deltar i et forskningsprosjekt om nordisk kunst 1850–1920

sammen med nasjonalmuseene i Stockholm og Helsingfors. Av forskning og kunnskapsutvikling fra museet i fjor vil jeg, litt ubeskjeddent, også peke på min egen monografi om Hilmar Fredriksen, sier administrerende direktør Audun Eckhoff.

En rullerende plan

Når han gjør rede for forskningsvirksomheten, bruker han gjerne begrepet kunnskapsutvikling.

Hvorfor det?

– Begrepet forskning kan lett lede til en noe trang oppfatning av det som foregår på denne fronten, gjerne knyttet opp mot universitetsforskere som publiserer i internasjonale publikasjoner. Dette ligger et stykke fra museumsforskningens hverdag. Fordi begrepet forskning har slike spesielle og nokså strenge assosiasjoner, bruker man gjerne begrepet kunnskapsutvikling, eventuelt sammen med forskningsbegrepet. Av og til kan også skillet mellom forskning og formidling være vanskelig å skille i museumsforskningen. Museene har store samlinger som roper etter både forskning og formidling.

– Når planen rulleres ønsker vi å få mer spesifikke målformuleringer som gjør det enklere å vurdere egen resultatoppnåelse, sier Eckhoff. ■

Styreleder med bred erfaring

Hun er født i Levanger, vokst opp på Helgelandskysten og bor nå i Bergen. Nå kan hun også føye Innlandet inn i rekken av steder hun oppholder seg. I hvert fall tidvis. Møt Tove Linnea Brandvik, Stiftelsen Lillehammer Museums nye styreleder.

Tekst: Tore Feiring | Foto: Jørgen Skaug

Vi møtte henne til en kort samtale på kunstmuseets kafe over en kopp kaffe og en vaffel. – I Levanger bodde vi til jeg var seks år, forklarer hun, – så flyttet vi til Leirfjord i Nordland, ute ved Helgelandskysten. – Min mor var enslig mamma så hun bodde hjemme hos sine foreldre mens hun tok lærerhøyskolen på Levanger. Så vi flyttet til Helgeland da hun fikk jobb etter endt utdanning.

Som så mange andre dro hun til Trondheim for å studere. – Etterhvert ble jeg diplomøkonom, forklarer Brandvik, – en treårig utdanning med bachelorgrad.

På besøk i fødebyen Levanger møtte hun også sin Atle, en bergenser som jobbet i oljebransjen. – Han var ute på en jobb for forsvaret da vi møttes.

Under utdanning jobbet Brandvik ved kjøpesenteret City Syd hvor hun var et par år, kombinert med en stilling på et av Trondheims utsteder.

– Så bar veien sør- og vestover, til Lindås, Atle hadde sin faste jobb ved Statoil-anlegget der.

Der bodde vi helt fram til i sommer, da flyttet vi inn i en leilighet i Bergen sentrum. – Det er kortversjonen av mitt liv, smiler Brandvik.

STIFTELSEN LILLEHAMMER MUSEUMS NYE STYRE:

Styreleder	Tove Linnea Brandvik (utnevnt av Staten)
Nestleder	Erik Røste (utnevnt av Staten)
Styremedlem	Jo Asgeir Lie (utnevnt av Staten)
Styremedlem	Ingunn Rotihaug (utnevnt av Staten)
Styremedlem	Anne Lise Fredlund (utnevnt av Innlandet Fylkeskommune)
Styremedlem	Kristin Hille Valle (utnevnt av Lillehammer kommune)
Styremedlem	Else Braut (valgt av ansatte)
Styremedlem	Hilde Ekeberg (valgt av ansatte)
Varamedlem	Lars Eide (utnevnt av Staten)
Varamedlem	Øivind Pedersen (utnevnt av Lillehammer kommune)
Varamedlem	Mari Helene Botterud (utnevnt av Innlandet Fylkeskommune)
Varamedlem ansatte	Marte Kjernsholen (1. vara) (valgt av ansatte)
Varamedlem ansatte	Silje Dahl Reberg (2. vara) (valgt av ansatte)
Observatør	Kari Strand Båtnes (LMV)

NY STYRELEDER: Tove Linnea Brandvik er Stiftelsen Lillehammer Museum sin nye styreleder. – Jeg tiltrådte 1. januar, så det er litt tidlig med store vyer, smiler hun.

– Det passet bra, i og med at ungene, en jente og en gutt, har flyttet ut, og da blir huset for stort for oss to, blir vi forklart. – Tre barnebarn har det også blitt.

Musikk

Brandvik er født i 1968, og er nå 55 år gammel. Hun har en lang karriere bak seg både i styresammenheng, i politikken, i arbeidsliv og organisasjoner. – Musikk har alltid interessert meg, jeg har vært både musikk lærer og instruktør. I tillegg har hun vært lærer, og ikke minst senterleder ved kjøpesenteret Lindås senter i en årrekke.

I rullestol

Som ung voksen ble hun dårlig, en genetisk sykdom gjør at hun mister muskulatur. – Graviditet er hardt for kroppen, mener hun, – etter to fødsler slo sykdommen ut i full blomst. Det var til dels harde tider, sykdommen er en ting, men det var også forferdelig mye som skulle og måtte ordnes, mye logistikk som må på plass når du sitter i rullestol, både i hjem og ellers.

Hun trengte tid til å venne seg til å være funksjonshemmet. – Det tok noen år til jeg var klar til å gå videre, innrømmer hun, – dette er alvorlig Tove, sa legene til meg da jeg fikk diagnosen. Hun ble uføretrygdet noen år mens ting måtte komme på plass. – Men etterhvert fant jeg jo ut at man fint fungerer med en funksjonsnedsettelse også. Så fikk jeg jobb som senterleder i Lindås da, og var mer eller mindre i gang igjen. En veldig

gøy og lærerik jobb, var jo et lite kjøpesenter dette, så man var alt fra vaktmester til kundebehandler og eiendomsutvikler.

I sentralstyret

Som ung var Brandvik sterkt engasjert i AUF, og fant ut at hun ville ta opp igjen politikken. – Jeg meldt meg inn i Arbeiderpartiet igjen og havnet på partiets liste til kommunevalget i 2003. Der gikk jeg rett inn i kommunestyret og ble ordfører i Lindås kommune. Som den yngste noensinne og den første kvinnen attpåtil, smiler hun. Så bra gikk dette at de nok la merke til henne på Youngstorget, fordi i 2007 havnet hun i partiets sentralstyre, hvor hun satt i fire år. I to perioder var hun også vararepresentant til Stortinget og møtte fast for statsråd Anne-Grete Strøm Erichsen i perioden 2009–2013. – Så er jeg også ganske stolt av å være den første rullestolbrukeren som har møtt fast på Stortinget, sier hun. Vi kan også føye til at hun i 2010 mottok Stolthetsprisen for sitt arbeid for likestilling for funksjonshemmede. Brandvik har sittet i Norges Handikapforbund sitt sentralstyre siden 2013 og er nå Forbundsleder.

Stiftelsen Lillehammer Museum (SLM)

Dette bringer oss til hjemlige trakter og SLM. – Jeg fikk en telefon tidlig i desember, opplyser Brandvik, – med spørsmål om jeg kunne tenke meg vervet som styreleder for SLM. Det var Kultur- og likestillingsdepartementet som ringte om dette, det er de som utnevner blant annet styrelederen i SLM.

– Jeg har lang styreerfaring, sier Brandvik, – jeg har sittet i styrer siden jeg som 10-åring var med i den lokale 4H klubben, smiler hun, – og senere har det bare ballet på seg. Departementet ønsket en med erfaring fra både organisasjoner, næringsliv og politikk, der har du meg.

Brandvik sa ja, fordi som hun sier; – jeg er genuint opptatt av kunst og kultur, jeg kommer fra en familie som har drevet med tradisjons-håndverk i generasjoner og har selv vært involvert i musikklivet i mange år. Dessuten har jeg akkurat avsluttet et tidligere styreverv og var i en situasjon hvor det passet å si ja til en såpass stor oppgave. Museene på Lillehammer har en stor bredde, noen av dem er både store og nasjonale. Hvem har vel ikke hørt om Maihaugen? Denne porteføljen med ulike museer er særdeles interessant, hevder hun bestemt.

Jobbe strategisk

Noen store vyer er hun ennå ikke klar til å dele, – det er ikke så lenge siden jeg sa ja, det er bare noen få måneder siden. Det er mye som man skal sette seg inn i. Uansett skal min rolle være å sørge for at det jobbes strategisk sammen med mange, mange dyktige folk. Og at styret samarbeider godt og har de planene og visjonene som behøves for å utføre oppdraget med både formidling, forskning og kulturbærer som er gitt oss, avslutter Tove Linnea Brandvik. ■

Kort om Tove Linnea Brandvik:

– Din siste kulturopplevelse

Siste var utstillingen av Nikolai Astrup på Kode i Bergen.

– Hva er du spesielt god til?

Samarbeide med folk.

– Dine dårlige sider?

Trives ikke med å jobbe alene.

– Hva er det de fleste ikke vet om deg?

At jeg er en habil dykker og elsker å være på sjøen.

– Hva leser du helst? (av aviser, bøker, nettsider osv)

Leser mye, alltid aviser og har alltid en bok som blir lest.

Snø er gøy

– det fikk vi sannelig oppleve
på Barnas vinterdag
18. februar

Tekst og foto Jørgen Skaug

TVILLINGER: Snø er gøy – det fikk vi sannelig oppleve på Barnas vinterdag 18. februar; De 5 år gamle tvillingene Johan og Ole Hokstad Knatterud koste seg på Barnas vinterdag, og her benyttet de anledningen til å klatre på han selveste Anders Sandvig.

Barnefamiliene storkoste seg både i de ca. 30 tilrettelagte aktivitetene for denne dagen og i friluftsmuseet ellers på Maihaugen. Arrangøren hadde laget akebakker flere steder i museet, noen korte og bratte, andre lengre og noe slakere. Disse var svært populære for både de aller minste og de litt større, ja til og med for de voksne. Innlandets Sameforening var med for første gang, og hadde lavvo med bl.a. muligheter for lassokasting på Fiskervollen.

Det var oppholdsvær og vindstille, minus 5 grader og masse fin hvit puddersnø. Arrangementsansvarlig Rune Prøven var godt fornøyd med dagen, han fikk mange gode tilbakemeldinger fra de ca. 1300 som besøkte Maihaugen under årets Barnas vinterdag.

PINNEBRØD: Ved Gråhøgdbu var det mange som var innom for å steke sitt eget pinnebrød rundt bålet, sammen med frivillige i DNT Lillehammer.

KOSER SEG: Ponni ridning er alltid populært for de minste. Her ser vi Nina Eriksen Bjørnstad leier med seg to ponnier der Emma Ostrowska (nærmest) fra Polen og Sofie Løktung Ouren fra Lillehammer ser ut til å storkose seg på hesteryggen. Stall Myrdal fra Øvre Vang i Hamar hadde med seg fire av sine ca. 40 ponnier til Maihaugen denne dagen.

IVRIGE FISKERE:
Søstrene Stella på 11 år og Milla Noren Hilmarsdottir på 8 år var ivrige fiskere rundt pilkehullet på Breisjøen. Milla var en av de som hadde fiskelykke og fikk en pen ørret på ca. 200 gram på kroken.

I AKEBAKKEN: Kari Kleppen med barna Thea og Sondre på hhv. 3 og 4 år hadde det skikkelig gøy i akebakken fra Seteranlegget ned til Skolestua. Det ble tid til flere turer denne dagen.

RUMPERESER: Det var mange som prøvde å ake med rumpereser fra Telefonkiosken og ned til Torget – Her holder Per Erik Mork god balanse sammen med sin datter Live Eikeland Mork på 8 år.

ISHOCKEY: Den lille skøytebana i sørenden av Breisjøen var flittig i bruk til forskjellige is-aktiviteter. Foran over åtte år gamle Niklas Moen seg på ishockey sammen med ni år gamle Mia Rindal.

Nå skjer det noe med Melbyloftet

***UNIKT:** Melbyloftet kommer fra gården Melby i Kvikne i Nord-Fron og ble bygget i 1616. Det ble flyttet til Maihaugen i 1912. Det er få hus igjen i Gudbrandsdalen fra tidlig 1600-tallet, noe som i seg sjøl gjør Melbyloftet til en unik bygning. (Foto: Maihaugen)*

Mange har ventet på at noe skulle skje med Melbyloftet på Maihaugen, etter at Lillehammer Museums Venner ga 750 000 kroner til restaurering av bygget høsten 2022. Nå er arbeidet i gang, og etter planen skal det være ferdig til høsten.

Tekst: Bjørg Owren

Ei som har ventet på å se stillasene bli reist rundt bygningen er Birgit Engesæter Madslie. Hun var styreleder i venneforeningen da gaven ble vedtatt.

– Dette er en god nyhet, men jeg har full forståelse for at planleggingen måtte ta tid, sier hun.

Det er ikke hverdagskost at venneforeningen gir så store gaver, og hun forteller at det var et litt nervepirrende vedtak. Men pengene stammet fra et fond øremerket til bruk på Maihaugen, og samlingen trengte sårt midler for å redde den unike bygningen.

– De seks museene ble konsolidert til Stiftelsen Lillehammer Museum i 2019. Maihaugens venneforening (DSSV) hadde en god del oppsparte midler. Av disse ble 750 000 satt på et fond. Og da vi

fikk vite at Melbyloftet var i svært dårlig forfatning og det var vanskelig å skaffe nødvendige midler til restaurering, valgte vi å gå inn med hele fondet, forteller hun. En beslutning som senere fikk bifall fra årsmøtet.

Et unikt bygg

Melbyloftet er den store bygningen som ligger til høyre ved inngangen til Bjørnstad. Den kommer opprinnelig fra gården Melby i Kvikne i Nord-Fron, der den ble bygget i 1616. Til Maihaugen kom den 1912.

Museumsglimt har tatt turen ut i anlegget sammen med avdelingsleder for kulturhistorisk avdeling Kjell Marius Mathisen. Vintersola skinner og vitner om lysere dager framover.

Det gamle Melbyloftet går også en lysere tid i møte.

Mathisen forteller at Melbyloftet har vært dårlig lenge. Det er påvist både setningsskader, råte i bunnsviller og takkonstruksjon.

– Dette er en fredet bygning, og vi har pleid å få tilskudd fra vernemyndighetene til slike arbeider, men det fikk vi ikke nå, sier han. Derfor var gaven fra venneforeningen svært kjærkommen.

Bygget er ofte kalt eldhuset på Bjørnstad. Eldhuset på gården manglet, derfor plasserte Anders Sandvig Melbyloftet der. Noe eldhus er det imidlertid ikke.

– Det er et langloft, presiserer Mathisen. Det er over 400 år gammelt og derfor en viktig bygning i seg selv. Og det er veldig spesielt med så grovt tømmer. I første etasje, som er i full takhøyde, er det bare fem stokker i veggen. Det er helt ekstremt, sier Mathisen.

Vitner om velstand

– Var langloftet et bolighus?

– I første etasje var det lagring av ting som skulle stå kaldt, og det er boligformål oppe. Det som er litt spesielt med disse loftene er at underetasjen er mer som en kjeller. I andre etasje er det stasrom. Dette er forløperen til en to-etasjers stue med boligfunksjon både oppe og nede, forklarer Mathisen.

Melbyloftet har to piper; i andre etasje er det et hoved-ildsted i det største rommet, og innen-

for er det et mindre rom som også har ildsted. Han tror ikke gårdens folk bodde i huset.

– Jeg tror det var mer til stas og representasjon, sier han.

Vi titter opp og kommenterer vinduene.

– Ja, det er tidlig i leiken der. Glasset ble importert, og kom sjøveien eller kanskje fra Sverige. Akkurat hvor det kom fra vet vi ikke. Uansett var dette et ekstremt luksusgode, og vitner om velstand. Det er et karrig strøk oppover i dalen, men det tyder på at det var rikt allikevel, sier Mathisen.

Det er få hus igjen i Gudbrandsdalen fra tidlig 1600-tallet, noe som i seg sjøl gjør Melbyloftet til en unik bygning. Nå blir alle bygg fra før 1650 automatisk fredet av riksantikvaren. Derfor har dette langloftet en helt annen vernestatus enn de fleste andre husene på Maihaugen. Husene på Bjørnstad for eksempel, er ikke fredet etter kulturminneloven, de er fra 1700 og tidlig 1800-tallet.

Gave og egeninnsats

Snøen hviler tung på taket nå, så det er ikke så lett å se. Men det første som skal gjøres er å ta av det gamle torvtaket. Deretter blir det utskifting av råteskadet tømmer.

– Det er en vanskelig jobb siden tømmeret har så store dimensjoner. Det må spesialister til for å gjøre denne type tømmerarbeid, sier Mathisen.

FORNØYD: Avdelingsleder for kulturhistorisk avdeling Kjell Marius Mathisen er fornøyd med at planleggingsfasen er over og at håndverkerne skal i gang med selve restaureringsarbeidet. Først skal det gamle torvtaket fjernes, deretter blir det utskifting av råteskadet tømmer. (Foto: Bjørg Owren)

BJØRNSTAD: Melbyloftet ligger ved inngangen til Bjørnstad. At det ofte er omtalt som eldhuset på Bjørnstad skyldes plasseringen. Melbyloftet er dets rette navn og nå viser stillaset og presenninger tydelig at restaureringen i gang. (Foto: Jørgen Skaug)

REDDET AV VENNER: Under skissen av endeveggen står det klart og tydelig at Melbyloftet settes i stand med midler fra Lillehammer museums venner. Restaureringen har en kostnadsramme på vel 1,5 million kroner. I tillegg til gaven fra venneforeningen vil Maihaugens egne håndverkere bidra. (Foto: Jørgen Skaug)

Han forteller at det er firmaet Trehjerte as fra Akershus som skal gjøre jobben. De har spesialkompetanse i tradisjonelt håndverk og god erfaring fra fredede og historiske bygg.

– Jobben ble lagt ut på anbud, og vi fikk tilbud fra flere. Trehjerte hadde det beste tilbudet, sier han.

Restaureringen har en kostnadsramme på vel 1,5 million kroner. I tillegg til gaven fra venneforeningen vil Maihaugens egne håndverkere bidra, så Mathisen mener de skal klare jobben innenfor rammen. Trehjerte begynner arbeidet i løpet av vinteren, og skal etter planen være ferdig på forsommeren. Da er det klart for Maihaugens folk som skal legge på takteking og torv.

– Det gjør vi i løpet av sommeren, så det blir nok stillas på bygget en stund. Men det vil være i orden til høsten, forsikrer konservatoren.

Bærekraftige bygg

Før vi runder av blir det litt refleksjon rundt gammelt håndverk og bærekraft. Vi ser på de grove stukkene og undres hvor gamle trærne var da de ble felt.

– De hadde nok bikket tre hundre år. Det betyr at de frødde seg en gang på 1300-tallet. Ganske morsomt når vi ser sånn på det, kommenterer Mathisen.

LES MER OM MELBYLOFTET:

<https://digitaltmuseum.no/021189018697/melbyloftet-pa-maihaugen>

Det er et tankekors i et bærekraftperspektiv, at vi kan sette i stand og restaurere hus som ble bygget for 400 år siden.

– Ja, det er en viktig del av budskapet vårt her på Maihaugen at ting kan tas vare på, og at den tradisjonelle byggeskikken har noe for seg inn i et varighetsperspektiv.

At det går an å lage noe fremdeles som har så lang levetid, tror han ganske sikkert og forteller at noen dager tidligere besøkte noen arkitektstudenter fra Trondheim Maihaugen. De jobber med massivtrehus og de var veldig interessert – for det vi har her er jo massivtrehus.

– Det handler mer om hvordan vi vedsetter det som står, mener han og minner om at vanlig treverk kan vare lenge bare bygget har et godt tak og det vedlikeholdes. Sørger man samtidig for at det ikke kommer fukt nedenfra, så har treverket veldig, veldig lang levetid. Det er vannet som er utfordringen, avslutter avdelingsleder for kulturhistorisk avdeling Kjell Marius Mathisen.

Kari Strand Båtnes dagens styreleder av venneforeningen har fått mange spørsmål fra «venner» om hva som skjer, og gleder seg over at håndverkerne skal i gang nå.

– Jeg synes det er stas at vi har bidratt til å sikre at denne unike bygningen er sikret fra råteskjebnen, og at Melbyloftet fortsatt skal stå som et vitnesbyrd fra en tid der materialer, teknikk og arkitektur var tuftet på ideen om at et bygg skal stå lenge, sier hun. ■

BÆREKRAFTIG: Det 400 år gamle Melbyloftet ser flott ut. Men det har vært dårlig lenge. Det er påvist både setningsskader, råte i bunnsviller og takkonstruksjon. Nå restaureres det, og vil stå lenge som et eksempel på våre forfedres bærekraftige byggeteknikk. (Foto: Maihaugen)

DigitaltMuseum.no

– her finner du 70.000 historiske bilder fra Stiftelsen Lillehammer museum

Tekst og foto Jørgen Skaug

Maihaugen har, sammen med Norsk Folkemuseum, bidratt aktivt i arbeidet med å få etablert DigitaltMuseum – en felles database over samlinger i de fleste kulturhistoriske museer. Tjenesten ble etablert i 2009.

Databasen utvikles og drives av KulturIT AS, som eies av de største museene, herunder Stiftelsen Lillehammer museum. Museene arbeider kontinuerlig med å registrere og digitalisere sine samlinger. Dette gir museene oversikt og kontroll over egne samlinger, og ikke minst mulighet til å formidle samlingene til et langt større publikum på nett.

REGISTRERER: Torsdagsvennene Ingvild Begg (til venstre) og Lisbeth Aronsen i konsentrert arbeid med å registrere opplysninger om hvert enkelt bilde. Denne dagen var det opplysninger om bilder fra Fåberg og Lillehammer historielag som ble registrert i databasen.

I dag er ca. 2.5 millioner historiske bilder og over 2 millioner gjenstander tilgjengelig i databasen fra 187 norske museer. Fra Stiftelsen Lillehammer museum ligger det nå inne ca. 70.000 historiske bilder og ca. 42.000 gjenstander på DigitalMuseum, der målet er å få digitalisert og katalogisert 5000 nye historiske bilder hvert år.

– Vi har mange historiske bilder fra før andre verdenskrig, og vi jobber aktivt med å skaffe bilder fra nyere tid, særlig bilder fra 60-tallet og fremover, sier konservator Jan Ove Vasaasen, som har ansvar for DigitaltMuseum ved Stiftelsen Lillehammer museum.

I fjor inngikk Maihaugen en avtale med Øyer og Tretten historielag om digitalisering og registrering av historielagets bildearkiv, der 780 av disse historiske bildene nå er blitt allment tilgjengelig i DigitaltMuseum. En tilsvarende avtale er inngått med Fåberg og Lillehammer historielag for deres bildearkiv, der digitalisering og registrering av bildene pågår. Det skjer også et stort registreringsarbeide for å gjøre 8000 historiske bilder fra avisa Gudbrandsdølen tilgjengelig i DigitaltMuseum.

ANSVARLIGE: Konservator Jan Ove Vasaasen (til venstre) ansvarlig for DigitaltMuseum ved Stiftelsen Lillehammer museum, her i samtale med museumsfotograf Tone Eggen Tømte, som har ansvaret for digitalisering av film og papirbilder. På veggen bak ser vi et flott bilde fra Graffer Gård i Lom tatt av fotografen Hans H. Lie i 1906 – ett av svært mange historiske bilder som kan søkes opp i DigitaltMuseum.no.

I DigitaltMuseum er det registrert mange opplysninger om hvert enkelt bilde, bl.a. fotografens navn, sted, tidspunkt, hvem som er avbildet, men feilregistrering kan forekomme. Digitalt Museum legger opp til medvirkning fra brukerne gjennom en kommentarfunksjon der hver enkelt kan komme med innspill om oppretting av feil eller gi tilleggskommentarer om f.eks. når og hvor bildet er tatt, eller hvem som er avbildet.

Digitalisering av film eller papirbilder blir utført av museumsfotografene på museets avanserte foto- og datautstyr. Enkelte bilder blir korrigert ved oppretting av feil/skader eller justering av lys og kontraster, men museet lagrer også en uretusjert digital versjon av original.

Etter at bildene er blitt digitalisert gjenstår det en stor jobb med å registrere alle kjente opplysninger om hvert enkelt bilde inn i databasen. Til dette krevende og interessante arbeid

det stiller mange pensjonister opp frivillig hver torsdag gjennom ordningen «Tordagsvennene». Da Museumsglimt var innom torsdagsvennene i begynnelsen av februar var alle 11 datamasinene som benyttes i registreringsarbeidet i bruk, og det lyste både glede, humor og engasjement av de spreke pensjonistene. Annen hver tirsdag møter Postens pensjonister til et tilsvarende registreringsarbeid for Norges Postmuseum.

Lokale historiske bilder skaper både interesse og engasjement, ikke minst gjennom ulike Facebook-sider der bilder fra DigitaltMuseum blir lagt ut omtrent daglig. DigitaltMuseum har et enkelt og brukervennlig grensesnitt med mange søkemuligheter.

Har du ikke vært på DigitaltMuseum? Her er det mye spennende. Dette må du prøve! ■

FRUEN TIL AULESTAD: Inger Enger er ny leder av gjenfødte Aulestads Venner, som hun var i 2014 da venneforeningen først ble stiftet. Foreningen ble lagt ned i 2020, men har nå fått nytt liv.

Fruen til Aulestad

Aulestads Venner forsvant i 2020 men har nå gjenoppstått, takket være lokalt engasjement og en konservator som savnet en venneforening. Med over 400 medlemmer er den gjenoppståtte vital som aldri før.

Tekst og foto: Tore Feiring

– Aulestads Venner startet førstegangi 2014, men ble slått sammen med Lillehammer Museums Venner (LMV) i 2020. Venneforeningen gjenoppsto lokalt i 2023 etter initiativ fra konservator Kristin Brandtsegg Johansen og i samarbeid med både nye og gamle venner, sier leder av den nygamle venneforeningen, Inger Enger, som også var foreningens leder for 10 år siden. – Ønsket var å skape sosiale nettverk av kunnskap og tilhørighet lokalt. – Ettersom både Bjørnson-forbundet og Bjørnson-akademiet også har blitt borte, finnes det ikke noe nettverk rundt Aulestad og Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons liv og forfatterskap, mener hun.

Etterspurte

Stiftelsen av Aulestads venner ble avklart med LMV og protokollført på et styremøte der i fjor høst. Stiftelsesmøtet til Aulestads Venner ble gjennomført den 12. september, hvor følgende interimsstyre ble valgt: Inger Enger: leder, Kurt Ole Linn: nestleder, Kristin Garstad: medlemslister og økonomi, Hilde Ekeberg: Sosiale medier og medlemslister.

– Vi merket etter hvert at det ble vanskelig å hente inn hjelp til arrangement, parkeringsvakter og annen dugnadshjelp, sier Enger til Museumsglimt, – så konservator Kristin Brandtsegg Johansen etterspurte faktisk en venneforening.

Stappende fullt

Hun samarbeider nå tett med interimsstyret og deltar på styremøter. – Og Svein Fyksten er venneforeningens kontakt med historielaget, tilføyer Enger, – alle skal med, vet du, smiler hun. – Vi har siden oppstarten avholdt tre styremøter, to egne arrangement, samt bistått under julemarkedet som parkeringsvakter. Vårt første arrangement var kåseriet «Fra Amerika til Aulestad – Gausdal og Follebu på Bjørnsons tid» ved Kurt Ole Linn. Det var rundt 30 framtrådte utenom interimsstyret og vertskapet. – I februar inviterte vi Ivar Bø jr., som i samtale med Kurt Ole Linn fortalte om nabogården Bø sin spennende historie. Da kokte det her på Aulestad, hevder Enger, – det var stappende fullt, bortimot 100 publikummere, samt at over 40 måtte snu i døra fordi vi ikke hadde plass. Heldigvis fikk de fleste kost seg i kafeen i stedet for.

Og i mars kommer Astrid Ragna Vestad for å fortelle om boka si «Anna Thora og hennes samtidige», blir vi fortalt.

Bli medlem?

Alle som er medlemmer av facebook-gruppen «Aulestads venner» er organisasjonens medlemmer. – Det kreves ikke inn kontingent for

medlemskapet, sier Enger, så langt har vi da 437 medlemmer, sier hun fornøyd, – både fra Gausdal, Lillehammer og ellers rundt i landet. Via facebook-gruppen er man hele tiden oppdatert på hva som skjer og Enger påpeker at Aulestads Venner samarbeider og er en del av LMV, – deres medlemmer blir automatisk informert hva som skjer her på Aulestad, sier hun.

Alle medlemmer har stemmerett og er valgberettiget til tillitsverv i foreningen, og årsmøtet er tenkt avholdt innen oktober hvert år.

Formål

Aulestads Venners formål er å skape og støtte opp om aktivitet rundt Aulestad, Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons hjem, sier Enger videre, – og ikke minst Bjørnstjerne Bjørnsons forfatterskap og samfunnsengasjement. Dette er tenkt gjort ved å bidra til økt lokalt eierskap og engasjement rundt Aulestad, gjennom å organisere dugnader og bidra praktisk ved arrangement og også å fungere som et faglig nettverk rundt Bjørnsons forfatterskap og samfunnsengasjement. – Og ikke minst å skape aktivitet på Aulestad gjennom faglig relevante arrangement, avslutter Inger Enger. – Det lokale grunnlaget og engasjementet er særdeles viktig for Aulestad. ■

AULESTAD: Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons hjem ligger høyt og fritt til i Gausdal.

– Nesten som å komme hjem

Den svenske kunstneren Andreas Eriksson kommer til Norge og Lillehammer i april. Eriksson er en stor stjerne i det internasjonale kunstmiljøet, og kurator Cecilie Skeide sier at dette er den største utstillingen som den anerkjente kunstneren har hatt i Norge.

Tekst: Tore Feiring | Foto: Lillehammer kunstmuseum

Utstillingen vil hete «Huset luter, men gardinene henger rett», og åpner på Lillehammer kunstmuseum neste måned, 13. april. – Den vil henge til 25. august, sier Skeide, som er kurator for utstillingen. – Første gang jeg så arbeidene hans var på Veneziabiennalen i 2011, fortsetter hun, – jeg ble mektig imponert både av omfang

og kvalitet. Dette er en internasjonal stjerne, med gallerier i alle de viktige byene, blant annet i Berlin, New York og London. Kunsten hans er representert mer eller mindre over hele verden.

– Dette blir nesten som å komme hjem, sa han til meg da vi første gang snakket om en utstilling her på Lillehammer, fortsetter Skeide, – Erikssons mor er nemlig norsk, og moren hans bor på Fagernes, et sted han ofte besøker.

Døde fugler

Andreas Eriksson er først og fremst kjent som maler, men er også opptatt av å bruke film, foto og skulpturer som kunstnerisk uttrykk. – I de siste årene har han jobbet mer og mer med tekstil, føyer Skeide til. – Blant annet vil han på Lillehammer vise en helt ny

VERDENSSTJERNE: *Andreas Eriksson er en stor stjerne på den internasjonale kunstscenen. Cecilie Skeide er kurator ved Lillehammer kunstmuseum og er ansvarlig for hans kommende utstilling. Her planlegger de to utstillingen på kunstmuseet.*
Foto: Catrine Kildemo

installasjon i tekstil, spesiallaget og tilpasset hovedsalen på kunstmuseet, betror Skeide oss, men vil ikke utdype dette nærmere utenom at det har med arkitektur og hus å gjøre. – Noen overraskelser unner vi publikum, smiler hun. – I det hele tatt er arkitektur en rød tråd gjennom hele hans kunstnerskap, hva hus består av, både symbolsk og ikke minst fysisk.

I tillegg til de arkitektoniske elementene vil publikum også møte et kunstnerskap som i høy grad er opptatt av opplevelser av og med natur. – Utstillingen her på Lillehammer kunstmuseum vil bære preg av dette, sier Skeide, – og bli et sted hvor natur og arkitektur møtes. Som et eksempel på hva Eriksson gjør forteller hun om en kunstner som samlet på døde fugler som hadde mistet livet i et ublidt møte med vindrutene rundt atelieret. Fuglene hadde sett en speiling av naturlandskapet i glasset og feiltolket omgivelsene. Noe som blant annet ble til den bronsestøpte skulpturen «Content is a Glimpse». – Da brukte han de frosne fuglene som form til bronseavstøpningen.

Kunstnernes kunster

Eriksson ble akutt allergisk mot elektrisitet og måtte flytte ut på landet. Han henter nå inspirasjon fra naturen rundt bosted og atelier ved Linkøping i sørenden av Vänern. – Han nyter stor respekt blant sine samtidige kunstnerkolleger, hevder Skeide, – han er på mange måter kunstnernes kunstner. Han har et gedigent atelier både i byen og også atelier utenfor byen, sier hun, – Det var etter et besøk i Märta Måås-Fjetterströms studio i Båstad at Eriksson for alvor gikk inn i det tekstile materialet. Ublekede håndspunne lingarn fascinerte ham spesielt. Etter hvert begynte Eriksson selv å samle på gammelt lin. Det bar også med seg en stille historie om usynlig kvinnearbeid, om svensk tekstilindustri, om jordsmonn, håndverk, materialer og gamle teknikker. Dette innholdsrike materialet løftet Eriksson inn i sin egen kunst, hvor ny og gammel historie bokstavelig talt ble vevd sammen. – I dag har Andreas Eriksson et eget veveri i Berlin med en stab profesjonelle vevere. De arbeider alltid ut fra Erikssons underliggende skisser, sier Skeide, – disse skissene gir rom for fortolkning, og med sine ulike tekniske erfaringer vil veverkene nødvendigvis etterlate individuelle spor i vevnadene.

MALERI: Et av Erikssons malerier i sitt rette element.

Stor interesse

Kunstneren selv vil være tilstede på åpningen den 13. april, han kommer også til Lillehammer under litteraturfestivalen og skal samtale med Ivo de Figueiriedo om Edvard Munch. – En kunstner som har betydd mye for Andreas Eriksson, han er en hyppig besøkende på Munchmuseet i Oslo. Bok blir det også utgitt i forbindelse med utstillingen. – Jeg har skrevet mye av teksten, sier Cecilie Skeide, – i tillegg har Kjetil Trædal Thorsen, sjefsarkitekten i Snøhetta levert noe tekst, vi snakker jo om en kunstner som er opptatt av, og bruker arkitektur i sine verk. Videre forteller hun om stor, nasjonal interesse for utstillingen. – Flere av de store og kjente tidsskriftene og kunstmagasinene har vært i kontakt med oss, og det før pressemeldingen er sendt ut. Selv har hun drømt om denne utstillingen siden 2011, og for et par år siden ble det hele en realitet. – Det er en verdensstjerne som kommer til Lillehammer kunstmuseum, avslutter Cecilie Skeide, – og en lugn og klok mann. ■

Pariserkattene på Aulestad

Har du prøvd å få med deg «alt» når du besøker et museum, galleri eller en utstilling? Ikke gjør det! Det er like umulig som å spise alle rettene på menyen i en restaurant. Trikset er å velge noen favoritter. Har du lyst på mer, så ta heller en tur til. Aulestad er et slikt sted som kan besøkes mange ganger. Da jeg var der sist, oppdaget jeg kattene i «grisehuset».

Tekst: Bjørg Owren

Dropp tanken om at dette handler om gårds-katter ute i låven! Grisehuset er nemlig dikter-hjemmets røkesalong, og ligger rett til venstre når du kommer inn i hovedbygningen. Strategisk plassert i nærheten av frisk luft. Etter at Bjørnson som femtiåring sluttet å røyke likte han ikke tobakksrøk, han syntes det var noe griseri og derav navnet. Den som ville ta seg en sigar eller pipe, måtte pent trekke ut i «grisehuset». (Det var visstnok et kjent unntak: Alexander Kielland, han fikk røyke på kontoret til Bjørnson. Men det er en annen historie).

I dag oppleves rommet som et hyggelig, lite rom. Men da Bjørnsons gjester satt her og dampet, lå røyken tett i det lille rommet og sigar- og tobakkslukkt hang sikkert tungt i gardiner og møbler. Mens gjestene satt inne i røyken, kunne Bjørnson selv kunne stå i døren og konversere de røkende.

Kattene i peisen

Når du titter inn, ruver en blå- og brunmalt peis i hjørnet mot musikkسالongen. Det er her kattene befinner seg: Voksne katter og kattunger som leker, hviler og sover. De er malt på peisen. Noen er på kanten rundt peishetten, mens andre har trukket nærmere varmen i peisen – katter er

STEINLEN: *Théophile-Alexandre Steinlen bodde på Montmartre i Paris. Han var både maler, skulptør og illustratør, men er mest kjent for sine plakater i art nouveau-stil. (Foto: Wikimedia)*

Om Steinlen

Født i Sveits 1859

Død i Paris 1923

Kunstmaler, illustratør. Plakatkunstner, billedhugger, grafiker, litograf, designer og bygningstegner

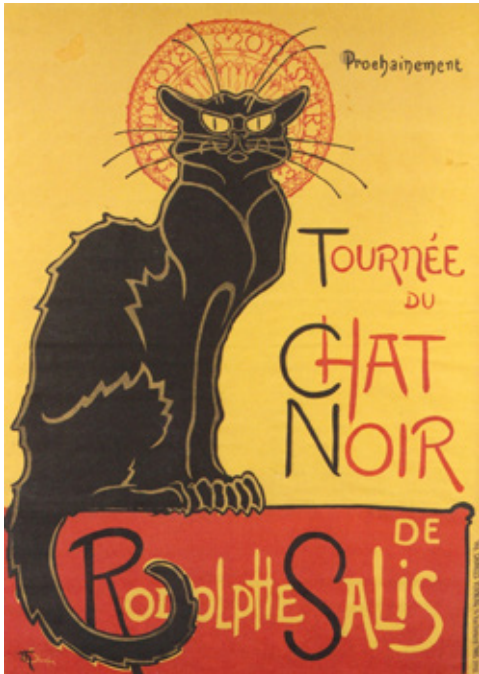
Bodde på Mont Martre i Paris.

Gravlagt Saint-Vincent Cemetery

Kilde: Wikipedia

som kjent glade i varmen. Det er lett å forestille seg at man hører malende katter, hyggelig summing av stemmer og knitring fra peisen. Kattene på peisen er livaktige og i full størrelse. De har vært her siden sommeren 1901 og malt av den franske art nouveau kunstneren Steinlen.

Steinlen var en nær venn av Bjørnsons yngste datter Dagny og hennes mann Albert Langen. Han kom sammen med dem til Aulestad sommeren 1901, og planen var at han skulle være der noen dager. Men «noen» dager ble til flere

KJENDIS: Katter var Steinlens favorittmotiv. Den mest kjente av dem er «Le Chat noir», her på en av hans mest berømte plakater. Kattene hans finnes i utallige motiv og er et populært motiv på suvenirer fra Paris. (Foto: Wikimedia)

uker. Han var svært produktiv mens han var der og malte blant annet kattene. De var ikke noe tilfeldig motiv, valgt fordi det passet godt med katter ute på den norske landsbygda. Dessuten, katter var hans favorittmotiv, Steinlen er kunstneren bak kattene som er selve kjennemerket for Chat Noir i Paris.

Kunstnerens fulle navn er Théophile-Alexandre Steinlen, men han ble kalt bare Steinlen. Han er født i Sveits, men flyttet til Frankrike og bodde i kunstnerkvartalet på Montmartre i Paris. Han var maler,

GRISEHUSET: Bjørnson selv hadde sluttet å røke, og syntes det var noe griseri. Steinlen derimot var en storrøyker og kronet sine stunder i det såkalte grisehuset med å dekorere den store peisen med sine berømte katter. (Foto: Camilla Damgård/Aulestad)

UNIK DEKOR: Steinlen var en allsidig kunstner, men det er ikke kjent at han drev med dekormaling. Kattene på Aulestad er slik sett unike, der de leker eller dormer på peiskappen og nede i selve peisen. Kattene er malt i full størrelse og det er nok Parisiske katter mer enn gårdsskattene på Aulestad som er modeller.
(Foto: Camilla Damgård/Aulestad)

skulptør og illustratør, og er mest kjent for sine plakater i art nouveau-stil. Den mest kjente, «Le Chat noir» finnes i utallige motiv.

Fornærmet keiser

Det var en vel ansett og populær gjest datte- ren Dagny og svigersønnen hadde med seg til Aulestad. Steinlen var motstander av sosial urettferdighet og sympatiserte med arbeider- klassen. Bjørnson kjente godt til Steinlen og hans arbeider fra det tyske satiremagasinet Simplissimus som Albert Langen var utgiver av. Steinlen var ofte på trykk i magasinet med por- tretter og karikaturtegninger. Langen var også Bjørnsons forlegger i Tyskland.

– Grunnen til at de tre kom til Aulestad sammen, var at Langen befant seg i eksil etter å ha fornærmet den tyske keiseren med artikler og tegninger i Simplissimus. (Forfatter og tegner fikk fengselsstraff), forteller Kristin Brandtsegg

Johansen, konservator for dikterhjemmet. – Han og Dagny flyttet da til Paris, der også Steinlen bodde. De ble nære venner og sommeren 1901 dro de altså til Norge og Aulestad sammen.

Studerte katter

Steinlen hadde et helt spesielt forhold til katter som motiv. Kjell Marius Mathisen, leder for kul- turhistorisk avdeling i Stiftelsen Lillehammer museum, skriver: – Hemmeligheten bak de magiske kattetegningene er at han tegnet dem ut fra hukommelsen. «Utenfor ateliervinduet sitt i Montmartre hadde han installert et stort bur hvor kattene kunne komme og gå som de ville. Der la han ut mat for å lokke til seg strø- kets katter. Steinlen observerte kattene, men skisset ikke. Han studerte dyrene inngående til hodet var fult av skisser før han tegnet dem ut.

Dermed er det ikke sikkert at det var mange katter i skisseboken Steinlen hadde med seg hjem

fra Aulestad heller. Kattene var et innarbeidet motiv som han ikke trengte nye modeller for å male».

Kattene på Aulestad er unike

– Det er lett å tenke at hvis du har vært på Aulestad en gang, så har du liksom vært der, sier Brandtsegg Johansen. – Det er mange historier som kan fortelles fra Aulestad og Bjørnsons liv. Hvert år forsøker vi finne nye vinklinger og ta fram nye historier og aktualisere det Bjørnson drev med.

I fjor sommer åpnet de en egen Steinlenutstilling i låven på Aulestad, og til sommeren kommer en stor utstilling på Maihaugen som viser bredden i kunstnerskapet hans med blant annet flere skisser og malerier han laget den sommeren i Gausdal.

Kattemotivene hans lever videre som plakater og trykk på lerret og tre, det er mange Steinlenkatter å se i Paris – ikke minst i souvenirbutikkene. Men kattene i grisehuset på Aulestad finnes bare der, de må du dit for å oppleve! ■

SORT KATT: Grisehuset fikk også sin sorte katt. Vi skimter den i skyggen mot musikkسالongen. Sittende med lukkede øyne og ansiktet vendt mot ildstedet ser den ut til å nyte varmen. (Foto: Camilla Damgård/Aulestad)

Steinlen til Maihaugen i mai

I sommer blir det en stor Steinlen utstilling på Maihaugen kalt Paris – Aulestad tur/retur.

Turen til Norge sommeren 1901 var Steinlens eneste lange utenlandsreise, og den er et lite kjent kapittel i hans biografi. Under oppholdet på Aulestad sendte han daglig postkort til datteren Colette i Paris og han malte og tegnet han flere verk. Det meste av dette tok han med tilbake i Paris, og det befinner seg i dag i museer og hos private samlere. På Aulestad etterlot han seg et landskapsmaleri av nabogården Nedre Langseth, et portrett av Dagny Bjørnson Langen i tillegg til kattene på peisen.

– Museet har fått låne den unike postkortsamlingen der han formidler sine inntrykk fra Norge til sin datter. Vi har sporet opp en del av det han malte i Norge og for første gang på over hundre år kommer det tilbake til området der de ble malt, forteller konservator NMF Else Braut.

Utstillingen åpner 26. mai og står til 20. oktober 2024.

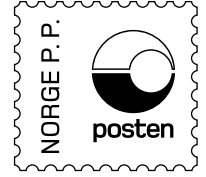

Foto: Mathias Johansson

Sommerens store utstilling på Lillehammer Kunstmuseum

Andreas Eriksson

13. april – 25. august

Andreas Eriksson (1975) arbeider med mange ulike uttrykksformer som tekstil, maleri, akvarell, tegning, skulpturelle objekter, foto, video og vev.

Utstillingen har han kalt «Huset luter, men gardinene henger rett», og er hans største utstilling i Norge.

Les mer om utstillingen her:

LILLEHAMMER
KUNSTMUSEUM
≧